

1.

Пурпуром сонечко сходить,
Пурпуром криється в морі;
Так будь і ти все спокійний —
В щасті і в горі.

*Переклад болгарською
Крістіна Коцева, Болгарія*

Пурпурното слънце залязва,
С пурпур се крие в морето;
Така ще е и ти все така спокоен бъди —
В щастие и в мъка

2.

Мужню силу хоч похилить горе,
Та не зломить, в підлість не поверне;
Так і свічку хоч схили додолу,
Свого світла вниз вона не зверне..

*Переклад російською
Дар'я Філаткіна, Росія*

Мужчину горем не повергнуть ниц,
На подлый путь не сбить.
Так если свечку наклонить —
Она огнем стремиться будет ввысь.

3.

Обрубане дерево знов зеленіє,
І місяць із серпа знов повний стає;
Се бачачи, чесні, не тратьте надії,
Хоч доля гнівная вас гонить і б'є.

*Переклад кримськотатарською
Мунавара Усенова, Туреччина*

Кесильген тереклер янъыдан ешере,
Ве ай янъыдан толуга,
Буні корип, кърдашлар, умудыны джойманъыз,
Кадыр бизлерни насыл урмаса ве къувмаса биле.

4.

Не цурається правди мудрець,
Хоч вона й з уст дитинячих буде, —
Так як в ніч, коли сонце зайшло,
Каганця не цураються люде.

*Переклад російською
Николай Ільченко, Молдова*

Не пугается правды мудрец,
Хоть она из уст детских будет.
Как в ночи, когда солнце зашло,
Ночника не пугаются люди.

5.

Добру науку приймай,
Хоч її і від простого чуєш;
Злої ж на ум не бери,
Хоч би й святий говорив.

*Переклад болгарською
Стойко Енев, Болгарія*

Приеми добрия съвет,
Макар да го чуєш от простоват;
Не приемай злата жена при сърце,
Макар и да говориш като светец.

6.

Хто має мудрість, а з неї
Ближнім не хоче вділити,
Той має скарб многоцінний,
В міх шкурятяний зашитий.

*Переклад російською
Лев Тарнопольський, Росія*

Кто имеет мудрость, а ею
С ближним не хочет делиться,
Тот имеет сокровище драгоценное,
В мех кожаный зашитое.

7.

Дурний, хто, помилок лякаючись,
Не сміє братися до діла, —
Так, як би я не їв, лякаючись,
Щоб кришка в голосницю не влетіла.

*Переклад польською
Катажина Габер, Польща*

Głupi jest ten, kto bojąc się błędów
Nie śmie brać się do pracy
Tak jakby nie jadł, bojąc się
By pokrywka do krtani nie wleciała.

8.

Мудрість захована,
Золото в скритку —
Однаковісінько
Суть без пожитку

*Переклад російською
Дмитро Алтуф'єв, Росія*

Мудрость не бывает напоказ.

9.

Не пливе супроти вітру
Запах квітів і кадила, —
Але йде по всіх усядах
Добра слава, добрі діла.

*Переклад турецькою
Алія Усенова, Туреччина*

Rüzgara ters
Buhardan ve çiçek kokusu gelmez...
Ama iyi ün ve iyi işler
Her yöne yayılır.

10.

Навіть той, хто в призначення вірить,
Все ж трудитися мусить постійно:
Адже ж бачиш і сам, що без труда
Не горить і сухеє поліно.

*Переклад польською
Ізабелла Сідор, Польща*

Nawet ten, kto w przeznaczenie wierzy,
To i tak pracować musi stale:
Przecież sam to wiesz, że bez wysiłku
I suche polano się nie pali

11.

Не звикай утертими стежками
Йти за другим сліпо, як у дим,
Бо як стануть пастухи вовками,
Треба вівцям пастися й самим.

*Переклад чеською
Петра Кочішова, Чехія*

Nezvykej si cestou vyšlapanou
Jít za druhým slepě a ochotně,
Protože když se pastýři vlky stanou,
Musejí se ovce pást i samotné.

12.

Бережи маєток про чорну годину,
Та віддай маєток за вірну дружину;
А себе найбільше бережи без впину;
Та віддай майно, і жінку, й себе за Вкраїну.

*Переклад польською
Магдалена Котовська, Польща*

Zachowaj majątek na czarną godzinę
Lecz oddaj go za wierną żonę.
A najbardziej na siebie, bez zatrzymania uważaj.
I oddaj majątek i żonę i siebie za swój kraj.

13.

Гість, дитя, і цар, і жінка
Мають всі один звичай:
Є що чи нема — байдуже,
Їм усе лиш дай та дай.

*Переклад грузинською
Лариса Поколенко, Грузія*

გინდ მეფეს, გინდ ზავშეს, გინდ სტუმარს,
კიდევაც ცოლს და ქალს,
ყოველივეს ხოლმე საერთო ჩვევა გაქვთ:
მომეცი, მომეცი, მომეციო...
მოდით ჯერ შემეკითხეთ თუ მაქვს...

14.

Хто духом низький, не мішайся там,
Де є високих трони;
Таж чобота на голову ніхто
Не надіва замість корони.

*Переклад польською
Катажина Рещинська, Польща*

Ludzie duchem niski
Nie zajmujcie miejsc ludzi wysokich,
Tak jak nikt butów na głowę
Nie wkłada zamiast korony.

15.

Та й глупі ж ті багатирі,
Що люблять спать на подушках!
Я спав лиш на однім пері,
І твердо так було, що страх!

*Переклад хорватською
Катаріна Чрнко, Хорватія*

Glupi su bogataši ti
Što vole na jastucima spavati
Ja sam spavao na jednom peru,
I strašno je tvrdo bilo.

16.

Скупий — не пан своїх засіків повних,
А сторож, і приставник, і невольник.

*Переклад російською
Дмитро Алтуфьев, Росія*

Скупой не хозяин своих пожеланий.
Он раб их, превратник и сторож.

17.

Щасливий той багач подвійно:
Піч повна дров, огонь горить, гогоче;
А в мене лиш одно поліно,
Та й те горить не хоче.

*Переклад болгарською
Крістіна Коцева, Болгарія*

Щастлив е този господар двойно:
Печката е пълна с дърва, огънят гори;
А в мен едва един дънер,
И той не иска да гори.

18.

Отрута є зле вивчена наука,
Отрута є нестравлена їда;
Для бідних трута — взаїмна порука,
Старому трута — жінка молода.

*Переклад російською
Дар'я Філаткіна, Росія*

Наука неосвоенная - яд,
Отрава - неусвоенная пища.
Взаимная порука губит нищих,
А старого - девчонка молодая.

19.

Книги — морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

*Переклад кримськотатарською
Мунавара Усенова, Туреччина*

Китапларда – денъиз теренлиги бар;
Оларгъа далгъанлар тюбюне етерлер:
Ким чокъ тырышса, чалышса
Аджайип инджилер чыкъарыр.

20.

Хто власного ума не має,
То з книг не вийде ум йому;
Хто є сліпий на обі оці,
То що по дзеркалі йому?

*Переклад російською
Николай Ільченко, Молдова*

Кто собственного ума не имеет
То из книг не выйдет ум ему
Кто слепой на оба глаза,
То зачем зеркало ему?

21.

Клониться дерево, плодом обтяжене;
Чесний, розумний, і ти так клонись!
Висохле древо, бемізкії голови
Зломляться, та не похиляться вниз.

Переклад болгарською

Стойко Енев, Болгарія

Накланя се дървото, с плода се накланя;
Честен и умен и ти така се накланяш!
Изсъхнало дърво, безмозъчни глави
Те падат счупени, а не се навеждат надолу

22.

Великі дерева шануй,
Що плід дають і в спеку тінь;
А як і плід часом хибне,
Чи ж тінь сама не є добром?

Переклад російською

Лев Тарнопольський, Росія

Большие деревья охраняй,
Что плод дают и в жару тень;
А если даже и не даст плода,
То и сама по себе тень, разве не будет ли она
добром?

23.

Як військо скликає труба,
Так ангелів божих скликають
Сердечні слова.
А в гуслі та флейти де грають
І брата осуджують — там
Приховок чортам.

Переклад польською
Катажина Габер, Польща

Jak wojsko zwołuje trąba
Tak aniołów Bożych zwołują
Serdeczne słowa
A tam, gdzie grają na harfach i fletach
I brata osadzają – tam jest
Kryjówka dla diabłów.

24.

Мухи сідають на ранах,
Пчоли на квітах пахучих;
Добрий все бачить лиш добре,
Підлий лиш підле у других.

Переклад турецькою
Алія Усенова, Туреччина

Sinekler yaralarda beslenir,
Arılar ise mis kokulu çiçeklerde;
İyi insan diğer insanların iyiliklerini görür,
Hain ise sadece hainliği.

25.

Лихвар і п'яниця —
Се два побратими:
Сам чорт побратимство
Зв'язав поміж ними.

*Переклад польською
Ізабелла Сідор, Польща*

Lichwiarz i pijak —
Braćmi są i byli:
Sam diabeł braterstwo
Zawarł między nimi.

26.

На двоє сотворено богом вино:
Розумним на радість, на згубу дурному;
Багатство — на двоє теж дане воно:
На добро милосердним, на згубу скупому.

*Переклад челькою
Петра Кочішова, Чехія*

Ke dvojímu bylo Bohem víno stvořeno -
Moudrým pro radost, hloupému ke zkáze;
Bohatství k dvojímu také je určeno -
Milosrdným k užitku, lakomci ke zkáze.

27.

Хто з всіми добрий хоче бутъ,
Той швидко втратить добрий путь.
На може при добрі той жить,
Хто хоче злу й добру служитъ.
Бо, хтівши догодить обом,
Він швидко стане зла рабом.

Переклад польською

Магдалена Котовська, Польща

Kto chce ze wszystkimi żyć dobrze,
Ten szybko zgubi właściwą drogę.
Nie może przy dobru żyć ten
Kto chce służyć i dobru i złu.
Bo chcąc dogodzić obu
Szybko stanie się niewolnikiem zła.

28.

Від слона на тисяч п'ядей,
Від коня на сто тікай,
Від вола на десять п'ядей,
Зла й на очі не видай.

Переклад грузинською

Лариса Поколенко, Грузія

მოერიდე ხოლმე სპილოს,
გაქეცი ცხენს და ხარს...
მაგრამ დაე სიბოროტემ
არ დაგიკაკუნოს კარს!

29.

Як метіль прошумить,
Так загине за мить
Злий, сльозами людськими годований,
Щезне й слід весь по нім...
Але добрий — се дім,
На скалі віковічно будований.

*Переклад польською
Катажина Рецинська, Польща*

Jak zamieć przyjdzie,
Tak zginie za chwilę.
Zły, karmiony ludzkimi łzami,
Zginie i on i cały ślad po nim.
Ale dobry – ten dom,
Wiecznie na skale budowany.

30.

Як запорохи чоловік
Знести не може у очох,
Так гордості в душі людській
Не зносить бог.

*Переклад хорватською
Катаріна Чрнко, Хорватія*

Kako prašinu čovjek
Donijeti ne može u očima,
Tako dostojanstvo u duši ljudskoj
Ne donosi Bog.

31.

Хоч би й мертвого міг гнівливий воскресить,
То бог його за гнів його відкине;
В гнівливе серце помисл злий, як нетля в світло,
лине, —
Сама згорить, а світла не згасить.

*Переклад польською
Катажина Габер, Польща*

Choć i martwego mógł gniewny wskrzesi
To Bóg go za jego gniew odrzuci
W gniewne serce zła myśl jak ćma do światła leci
Sama się spali, a światła nie zgasi.

32.

Хоча б ти і муки тяжкі потерпів,
А брата свого не любиш,
То все ж ти на вічне життя не доспів,
Лиш дармо дочасне загубиш.

*Переклад турецькою
Алія Усенова, Туреччина*

Acı kayıplarla dolu hayatı sürdürüysen bile,
Lakin kardeşini sevmiyorsan,
Demek ki edebi hayatı hak etmemişsin,
Boşuna yaşıyorsun.

33.

Як та опука від скали
Відскакує відлого,
Так кривда людська все паде
На кривдника самого.

*Переклад польською
Ізабелла Сідор, Польща*

Jak odłamek od skały
Odskakuje daleko
Tak i krzywda ludzka
Na samego krzywdziciela spadnie.

34.

Огневі, що ліси палить,
На поміч вітер ще спішить,
Та каганець він загасить.
Так сильний сильного скріпля,
Король рятує короля,
Слабого ж топче і валить.

*Переклад чеською
Петра Кочішова, Чехія*

Ohni, který lesy spaluje,
Ještě vítr na pomoc zaduje,
Kahan ovšem sfukuje.
Tak silný silného podpoří,
Také král krále podrží,
Slabého však zadupe a shazuje.

35.

Наче віз без коліс
Не покотиться до суду,
Так своєї судьби
Не дійдеш без праці й труду.

*Переклад польською
Магдалена Котовська, Польща*

Jak wóz bez kół
Nie dotrze do sądu
Tak swoim losem
Nie pokierujesz bez pracy i trudu.

36.

Молодість у бідності —
Без мами дитина,
Старість у бездітності —
То гірка година.

*Переклад польською
Катажина Рещинська, Польща*

Biedna to młodość
Gdy dziecko bez matki,
A starość bez dziecka
To gorzki czas.

37.

Купа дров і жура —
Що з тих двох тяжче є?
В дровах труп лиш згора,
А в журі все життя.

*Переклад хорватською
Катаріна Чрнко, Хорватія*

Gomila drva i tuga —
Što od tog dvoje teže je?
U drvima trup samo izgara,
A u tugi cijeli život je.

39.

Хоч би все небо папером було,
Хоч би все море чорнилом було,
Зорі б на пера всі перекувать,
Ангели б сіли там пір'ям писать,
То не списали б — так мудрий прорік —
Мудрості божої ввік.

*Переклад грузинською
Лариса Поколенко, Грузія*

ცა რომ ქაღალდი ყოფილიყოს,
ზღვა-მელანი,
ვარსკვლავი-კალამი...
და თვით ანგელოზები
რომ დამჯდარიყვნენ
ამ სილამაზის ასაღწერად,
დარწმუნებული ვარ, თქვენი ჭირიმე -
ვერასოდეს შესძლებდით
ღვთის სიბრძნის გადმოცემას.

